

ถอดบทเรียน เกษตรกรดีเด่น

สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๗

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

พิธีพระราชทานโล่รางวัลปราชญ์ของแผ่นดิน
เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ดีเด่นแห่งชาติ ประจำปี ๒๕๖๗

นายสุมิตร ศรีวิสุทธิ์
เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๗

ที่ปรึกษา

นายสุรชัย อจลบุญ	อธิบดีกรมป่าไม้
นายสุพจน์ ภู่อัตนโสภา	รองอธิบดีกรมป่าไม้
นายพัฒนพงษ์ สมิตติพัฒน์	ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายณัฐ ไก่เกษร	ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายเฉลิมเกียรติ สุดสาคร	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการ และควบคุมป่าไม้
	ทำหน้าที่ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายพิชัย เอกศิริพงษ์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการจัดการ ป่าชุมชน
	ทำหน้าที่ผู้ตรวจราชการกรมป่าไม้
นายบุญสุรีย์ จิระวงศ์พานิช	ผู้อำนวยการสำนักเศรษฐกิจการป่าไม้
นายภฤชชนะ นิสสะ	ผู้อำนวยการส่วนส่งเสริม การปลูกไม้เศรษฐกิจ

ผู้เรียบเรียง

นางสาววารินทร์ ตรีมงคล	นายวิทวัส เขียวบาง
นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ	

ภาพประกอบ

นายวิทวัส เขียวบาง	นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ
นายภฤชพงษ์ ลือพฤษพาณิชย์	นางสาวนลินสา ทองแดง
นางสาวอมีณา ดีโพธิ์รัมย์	นางสาวจุฑามาศ ไสแก้ว

ประสานงาน

นายจักรพงษ์ ชนะบุญ

ปกและรูปเล่ม

นางสาวณัฐฐาภรณ์ แก่นนาคำ

จัดพิมพ์โดย

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ กรมป่าไม้

พิมพ์ ครั้งที่ ๑ จำนวน ๖๐๐ เล่ม

พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฟรี-วัน

๕๐ อาคาร เคนย อเวนิว ชั้นที่ ๒ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว

เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐

คำนำ

กรมป่าไม้ได้ดำเนินการคัดเลือกเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า เป็นประจำทุกปี ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๓๐ เป็นต้นมา เพื่อค้นหาเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นด้านการปลูกสวนป่า ที่ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เสียสละ เพื่อประโยชน์ส่วนรวม และทำสวนป่าด้วยความอุทิศสาคะ มานะพยายาม รวมทั้งเพื่อยกย่องเกียรติคุณให้ปรากฏ และยึดถือเป็นตัวอย่างตลอดจนเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านอาชีพปลูกสวนป่า

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ จึงได้จัดทำหนังสือถอดบทเรียนเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๗ เล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นการศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการปลูกสวนป่า โดยเป็นการนำองค์ความรู้จากการทำสวนป่า และปัจจัยความสำเร็จที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นต้นแบบในการพัฒนาการทำสวนป่าของเกษตรกร และบุคคลทั่วไปที่สนใจ ให้เกิดแรงบันดาลใจ สามารถนำไปประยุกต์ ปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ตามความเหมาะสมกับบริบทของตนเอง อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ ที่สามารถนำความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนไปประยุกต์ใช้ในงานส่งเสริมให้เกิดสัมฤทธิ์ผลต่อไป

คณะผู้จัดทำได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่งจาก สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 2 (เชียงใหม่) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 7 (ขอนแก่น) สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 12 (นครศรีธรรมราช) และสำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 9 สาขาปราจีนบุรี ในการให้ข้อมูลสำหรับจัดทำหนังสือเล่มนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้
กันยายน ๒๕๖๗

สารบัญ

	หน้า
ปก สมุดเกษตรกรดีเด่น	ก
สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี ๒๕๖๗	
นาย สุมิตร ศรีวิสุทธิ์	๑ - ๑๐
เกษตรกรจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ	
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๑	
นาย สมศักดิ์ ปัญญาวิชา	๑๑ - ๒๐
เกษตรกรจากจังหวัดเชียงราย เกษตรกรดีเด่น	
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๒	
นาย นิราช ดีโนนโพธิ์	๒๑ - ๓๐
เกษตรกรจากจังหวัดขอนแก่น เกษตรกรดีเด่น	
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๓	
นาย วินัย สุวรรณไตร	๓๑ - ๓๙
เกษตรกรจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรดีเด่น	
รางวัลชมเชย	
ปัจ จัยความสำเร็จต่ออาชีพปลูกสวนป่า	๔๐
ทำ เนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า	๔๑ - ๔๓

ปกหมุดเกษตรกรดีเด่น สาขาอาชีพปลูกสวนป่า ประจำปี 2567

นายสุมิตร ศรีวิสุทธี

เกษตรกรจากจังหวัดนครศรีธรรมราช เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๑

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๕๖ ปี

การศึกษาสูงสุด : ประกาศนียบัตรวิชาชีพ
ชั้นสูง (ปวส.) สาขาช่างยนต์

สถานภาพ : สมรส

ที่อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลคลองเส
อำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช
รหัสไปรษณีย์ ๘๐๒๖๐

โทรศัพท์ : ๐๙ ๕๔๒๐ ๙๑๐๖

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : โฉนดที่ดิน

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : ๕๑-๒-๐ ไร่

จำนวน ๕ แปลง

รูปแบบการปลูก : ปลูกไม้ป่าร่วมกับยางพารา
และปลูกร่วมกับไม้ผล

ที่ตั้งสวนป่า : ตำบลคลองเส อำเภอถ้ำพรรณรา
จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๕ ไร่ ปลูกจำปาป่า ตะเคียนทอง สัก ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ และปลูกพะยุง สะเดาเทียม มะขาม มะฮอกกานิ สัก ปี พ.ศ. ๒๕๖๒ ร่วมกับยางพารา
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๖ ไร่ ปลูกตะเคียนทอง ยางนา ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ร่วมกับไม้ผล ได้แก่ เงาะ มังคุด
- แปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๑๗ ไร่ ปลูกจำปาป่า ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ และปลูกหลุมพอ พะยอม สะเดาเทียม ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ร่วมกับยางพารา
- แปลงที่ ๔ เนื้อที่ ๗-๓-๐ ไร่ ปลูกจำปาป่า ตะเคียนทอง สัก ปี พ.ศ. ๒๕๕๑ ร่วมกับยางพารา
- แปลงที่ ๕ เนื้อที่ ๕-๓-๐ ไร่ ปลูกจำปาป่า สะเดาเทียม ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ ร่วมกับยางพารา

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

เกษตรกรได้ริเริ่มที่จะหาวิธีการและรูปแบบใหม่ ๆ ในการทำเกษตรที่จะทำให้อาชีพการทำสวนยางพาราเกิดความยั่งยืน มีการบริหารจัดการพื้นที่สวนยางพารา และสวนผลไม้ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้สูงสุด ด้วยการปลูกไม้ป่าเศรษฐกิจเสริมเข้าไปในพื้นที่ ซึ่งจะช่วยเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และปรับปรุงระบบนิเวศในสวนยางพาราให้ดีขึ้น อันจะสามารถช่วยป้องกันโรคที่จะเกิดขึ้นในสวนยางพาราได้ทางอ้อม ทำให้ดินมีความชื้นที่เหมาะสม และมีธาตุอาหารจำเป็นสำหรับพืชที่สมบูรณ์ ส่งผลให้ผลผลิตของพืชเกษตรมีเพิ่มขึ้น และยังมีไม้ไว้ใช้ประโยชน์ในอนาคต อีกทั้งเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่าเศรษฐกิจและลดผลกระทบจากภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ดังนั้นจึงได้ริเริ่มทดลองปลูกไม้ป่าเศรษฐกิจเสริมในพื้นที่สวนยางพาราและสวนผลไม้ของตนเอง

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

ในช่วงแรกได้ทดลองปลูกไม้ป่าเสริมในพื้นที่สวนยางพาราและสวนผลไม้ โดยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลชนิดพันธุ์ไม้ป่าท้องถิ่นที่สามารถปลูกร่วมกับสวนยางพารา และมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนช่วงระยะเวลาการปลูกที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตหรือผลผลิตของยางพาราหรือไม้ผล ซึ่งในเวลานั้นราษฎรส่วนใหญ่ในพื้นที่ยังเน้นการปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยว ไม่สนใจการปลูกพืชแบบวนเกษตร จึงต้องใช้ความมานะพยายามในการทดลองปลูกไม้ป่าร่วมกับพืชเกษตร จนประสบผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างให้ชุมชนหันมาปลูกไม้ป่าร่วมยางพารา และขยายวงกว้างไปสู่ชุมชนใกล้เคียงและอำเภออื่น ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

สวนป่าที่ปลูกร่วมกับยางพาราและไม้ผล ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีอัตราการรอดตายสูงประมาณ ๙๐% ไม่มีโรคและแมลงรบกวน ลำต้นมีความสมบูรณ์และเปลาตรง ไม้จากสวนป่าที่เจริญเติบโตถึงรอบตัดฟัน สามารถขายสร้างรายได้ให้กับครอบครัว อาทิ ไม้จำปาป่า ๑ ต้น ราคา ๑๕,๐๐๐ บาท (สูง ๑๕ ม. เส้นรอบวง ๑๖๔ ซม.) ไม้พะยอม ๑ ต้น ราคา ๒๕,๐๐๐ บาท (สูง ๒๐ ม. เส้นรอบวง ๒๕๐ ซม.) นอกจากนี้ ยังได้นำไม้สะเดาเทียม

อายุ ๒๕ ปี ๖๐ ต้น มาแปรรูปทำบ้านน็อคดาวน์เพื่อเป็นโฮมสเตย์ ๒ หลัง และบ้านอยู่อาศัย ๑ หลัง มูลค่า ๒๔๐,๐๐๐ บาท ตลอดจนนำมาแปรรูปทำผลิตภัณฑ์ไม้ เช่น โต๊ะ เก้าอี้ วงกบประตู มูลค่า ๑๐,๐๐๐ บาท โดยเกษตรกรได้ขออนุญาตจัดตั้งโรงงานแปรรูปไม้โดยใช้เครื่องจักรเพื่อประดิษฐ์กรรม ทำให้สามารถต่อยอดการนำไม้จากสวนป่ามาใช้ประโยชน์ ทำเฟอร์นิเจอร์ และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ เพื่อจำหน่ายตามความต้องการของตลาด เป็นการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ไม้และเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว

ความยั่งยืนในอาชีพ

นับตั้งแต่ที่เกษตรกรได้ปลูกสวนป่า เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ จนถึงปัจจุบัน

(พ.ศ. ๒๕๖๗) รวมเป็นระยะเวลา ๑๙ ปี ถือได้ว่าประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพนี้ เกิดการสร้างรายได้จากการปลูกสวนป่าสู่ธุรกิจอุตสาหกรรมไม้ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบครบวงจร ตั้งแต่การปลูก การใช้ประโยชน์ การแปรรูป จำหน่ายทั้งไม้ก่อนและไม้แปรรูป และสามารถเพิ่มมูลค่าด้วยการทำเป็นผลิตภัณฑ์ไม้ในรูปแบบต่าง ๆ อีกทั้งมีการปลูกทดแทน ทำให้เกษตรกรมีรายได้อย่างต่อเนื่อง

และเกิดความยั่งยืนในการประกอบอาชีพปลูกสวนป่า

บทเรียนของความสำเร็จ

นายสุมิตร ศรีวิสุทธิ์นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชนที่ปลูกยางพาราและสวนผลไม้แบบเชิงเดี่ยว หันมาปลูกพืชร่วมกับไม้ป่าในรูปแบบวนเกษตร โดยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการปลูกไม้ป่าร่วมยางพารา และใช้สวนป่าของตนเอง เป็นสถานที่ศึกษาดูงานแก่ผู้ที่สนใจทั้งในจังหวัด

นครศรีธรรมราชและท้องถิ่นใกล้เคียง ได้ใช้เป็นแบบอย่างในการปฏิบัติตาม นอกจากนี้แล้ว ยังเป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนธนาคารต้นไม้บ้านทุ่งจูด หมู่ที่ ๑ ตำบลคลองเส อำเภอถ้ำพรรณรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสวนป่าของนายสุมิตร ศรีวิสุทธิ์ และเครือข่ายชุมชนกลุ่มธนาคารต้นไม้ มีส่วนช่วยลดปัญหาสภาวะโลกร้อน โดยเป็นแหล่งกักเก็บ

ก๊าซเรือนกระจก โดยได้เข้าร่วมโครงการสนับสนุนกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก (โครงการ Less) ขององค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก และได้รับเงินสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำนวน ๕๐,๐๐๐ บาท ซึ่งในอนาคตจะเตรียมขายเป็นคาร์บอนเครดิตต่อไป

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. การนำปัญหาที่เกิดขึ้น มาวิเคราะห์หาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขปัญหา ซึ่งพบว่า ในขณะนั้นพื้นที่สวนยางซึ่งเน้นการปลูกแบบเชิงเดี่ยว มีการปลูกในสภาพพื้นที่ที่ค่อนข้างมีความลาดชัน เมื่อประสบปัญหาภัยธรรมชาติ เช่น ลมพายุ ฝนตกหนัก น้ำท่วม สวนยางส่วนใหญ่จะโค่นล้ม เสียหาย เกิดปัญหาดินสไลด์ และพบโรคที่เกิดกับยางพารา เช่น โรคที่เกิดจากเชื้อรา ทำให้เกษตรกรมีความคิดริเริ่มที่จะหาวิธีการและรูปแบบใหม่ๆ มาใช้ในการทำการเกษตร เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีความคิดที่จะหาวิธีการและรูปแบบใหม่ ๆ ในการทำการเกษตรที่จะทำให้อาชีพการทำสวนยางพาราเกิดความยั่งยืน และสามารถใช้พื้นที่เกษตรให้ได้ประโยชน์สูงสุด โดยการปรับปรุงระบบนิเวศในสวนยางพารา หาวิธีการป้องกันโรคของยางพารา และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพของสวนยางพารา โดยการทดลองปลูกไม้ป่าเศรษฐกิจเสริมในพื้นที่สวนยางพาราและสวนผลไม้

๒. ทดลอง ค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ป่าที่สามารถปลูกร่วมกับยางพารา และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนศึกษาช่วงระยะเวลาการปลูกที่เหมาะสม ที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของยางพาราหรือไม้ผล และเกษตรกรทดลองปฏิบัติให้เห็นผลจริง เพื่อชักชวนให้คนในชุมชนเห็นประโยชน์ของการปลูกไม้ป่าร่วมกับพืชเกษตร เป็นการปรับเปลี่ยนทัศนคติจากการทำเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ไปสู่การปลูกพืชแบบผสมผสานหรือแบบวนเกษตร จึงทำให้เกษตรกรต้องมานะในการปลูกพืชเกษตรร่วมกับไม้ป่า จนประสบผลสำเร็จ เป็นตัวอย่างให้คนในชุมชนหันมาปลูกไม้ร่วมยางพารายาวงกว้างไปทั่วทั้งชุมชน และขยายไปสู่หมู่บ้านอื่น และอำเภออื่นอีกด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. ความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง ไม่ล้มเลิกแม้เจอปัญหาและอุปสรรค มีความอดทน และลงมือทำจนประสบความสำเร็จ แม้จะต้องใช้ระยะเวลานาน เพื่อสร้างความยั่งยืน ในอาชีพปลูกสวนป่า

๒. มีความคิดริเริ่มที่จะหาวิธีการและรูปแบบใหม่ๆ ในการทำการเกษตร โดยการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งจากการทดลองและเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงของตนเอง การหาความรู้จากตำรา หนังสือ และสื่อต่าง ๆ ตลอดจน เจ้าหน้าที่ของทางราชการที่ให้ความรู้ทางวิชาการ รวมถึงปราชญ์ชาวบ้าน ผู้มีประสบการณ์ด้านการทำเกษตร เพื่อคิดค้นหาวิธีการที่จะทำให้อาชีพการทำสวน ยางพาราและสวนผลไม้เกิดความยั่งยืน โดยปลูกไม้ป่าร่วมด้วย ในรูปแบบวนเกษตร

๓. การไม่หยุดที่จะเรียนรู้ และพัฒนา ตนเอง โดยการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอก พื้นที่ การหาโอกาสไปศึกษาดูงานในพื้นที่อื่น ๆ การเข้าร่วมฝึกอบรมและกิจกรรมของ หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อฝึกฝนและเรียนรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจ และนำมาประยุกต์ใช้ ในการประกอบอาชีพปลูกสวนป่า ก่อนตัดสินใจ ปลูกไม้ป่าแต่ละชนิดได้มีการวิเคราะห์ลักษณะดิน การคัดเลือกสายพันธุ์ จนสามารถบริหารจัดการ สวนป่าได้อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่ การปลูก การบำรุงรักษา การป้องกันไฟ การตัด การแปรรูป การใช้ประโยชน์ และการตลาด

๔. การวางแผนการปลูกสวนป่าอย่างเป็นระบบ โดยมีการศึกษาทดลอง รูปแบบการปลูก และระยะปลูกที่เหมาะสม ในการปลูกไม้ป่าร่วมกับสวนยางพารา และสวนผลไม้ เพื่อให้มีผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ทั้งจากพืชเกษตรและไม้คุณภาพ จากสวนป่า เกิดเป็นความยั่งยืนในอาชีพ

๕. มีความใส่ใจสวนป่าของตนเอง อย่างสม่ำเสมอ โดยหลังการปลูกมีการ ดูแลบำรุงรักษาต้นไม้ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีการติดตามผล และปลูกซ่อม ต้นไม้ที่ตาย รวมทั้งการเก็บข้อมูลพรรณไม้ทุกต้นในสวนป่า มีการวัดข้อมูล ความโต และความสูง เป็นระยะ เพื่อศึกษาการอัตราเจริญเติบโต ตลอดจนข้อมูล การเกิดปัญหาโรคและแมลง

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การปลูกสวนป่าแบบวนเกษตรในรูปแบบการปลูกไม้ป่าร่วมสวนยางพารา และสวนผลไม้ ทำให้พื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้นและระบบนิเวศดีขึ้น ดินมีความชุ่มชื้นสูงและมีธาตุอาหารที่อุดมสมบูรณ์

๒. การคัดเลือกชนิดพันธุ์ไม้ป่าที่มีความเหมาะสมในการปลูกร่วมยางพารา และเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ทำให้ได้ผลผลิตไม้ที่ดีมีคุณภาพ ได้แก่ จำปาป่า ตะเคียนทอง พะยอม สำหรับไม้สักซึ่งเป็นไม้ที่ปลูกขึ้นได้ดีในภาคเหนือ ก็สามารถนำมาปลูกในบางพื้นที่ของภาคใต้ได้ โดยต้องเป็นพื้นที่ที่มีดินผสมกับหินลูกรัง และการปลูกไม้ป่าในช่วงระยะเวลาที่เหมาะสมที่จะไม่ส่งผลกระทบต่อการเจริญเติบโตของยางพาราหรือไม้ผลนั้น พบว่า ควรจะปลูกไม้ป่าพร้อมกับยางพาราในปีแรก หรือหลังจากปลูกยางพาราไปแล้ว ๑-๒ ปี ซึ่งเป็นผลดีต่อการเจริญเติบโตของไม้ป่า ในการได้รับแสงแดดอย่างเพียงพอด้วย ส่วนการปลูกร่วมกับไม้ผล สามารถที่จะปลูกได้ตลอดเวลา แม้จะปลูกไม้ผลไปแล้วหลายปีก็ตาม

๓. การปรับรูปแบบการปลูกต้นไม้ ในสวนยางพาราที่เหมาะสม ตามประสบการณ์จริง โดยการขยายระยะปลูกของยางพารา ให้กว้างขึ้น เพื่อให้ไม้ป่ามีพื้นที่เพียงพอต่อการรับแสงและการเจริญเติบโต โดยใช้ ระยะปลูกไม้ป่าร่วมกับยางพาราและพืชเกษตร ที่มีความเหมาะสม จำนวน ๔ รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ ๑

ปลูกยางพารา ระยะ ๓x๙ เมตร จำนวน ๕๙ ต้น/ไร่

ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระยะ ๖x๙ เมตร จำนวน ๒๙ ต้น/ไร่

ปลูกพืชเสริมที่เป็นพืชอาหารหรือพืชใช้สอย ๒x๔.๕ เมตร จำนวน ๑๗๘ ต้น/ไร่

รูปแบบที่ ๒

ปลูกยางพารา ระยะ ๔x๑๐ เมตร จำนวน ๔๐ ต้น/ไร่

ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระยะ ๘x๑๐ เมตร จำนวน ๒๐ ต้น/ไร่

ปลูกพืชเสริมที่เป็นพืชอาหารหรือพืชใช้สอย ๒x๕ เมตร จำนวน ๑๖๐ ต้น/ไร่

รูปแบบที่ ๓

ปลูกยางพารา ระยะ ๔x๘ เมตร จำนวน ๕๐ ต้น/ไร่

ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระยะ ๘x๑๐ เมตร จำนวน ๒๐ ต้น/ไร่

ปลูกพืชเสริมที่เป็นพืชอาหารหรือพืชใช้สอย ๒x๔ เมตร จำนวน ๒๐๐ ต้น/ไร่

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า (ต่อ)

รูปแบบที่ ๔

ปลูกยางพารา ระยะ ๔x๙ เมตร จำนวน ๔๔ ต้น/ไร่

ปลูกไม้เศรษฐกิจ ระยะ ๘x๙ เมตร จำนวน ๒๒ ต้น/ไร่

ปลูกพืชเสริมที่เป็นพืชอาหารหรือพืชใช้สอย ๒x๔.๕ เมตร จำนวน ๑๗๘ ต้น/ไร่

๔. เทคนิคการกำจัดวัชพืชในสวนป่า โดยจะเลือกกำจัดวัชพืชเฉพาะทางเดิน

ตามแนวต้นยางพารา ส่วนบริเวณแนวที่ปลูก ไม้ป่าจะปล่อยให้มีความชุ่มชื้น และช่วยป้องกันการชะล้างหน้าดิน หากเกิดฝนตกชุก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มความชุ่มชื้นให้แก่ดินในช่วงฤดูแล้งอีกด้วย ทำให้ยางพารามีระยะเวลาการกรีดที่ยาวนานขึ้น ประมาณ 20 วัน/ปี และต้นยางพาราถึงในช้ากว่า การปลูกแบบสวนยางพาราเชิงเดี่ยว

๕. วิธีการปรับปรุงดินโดยใช้น้ำหมักชีวภาพ และใช้ปุ๋ยคอกจากการเลี้ยงไก่ไข่ในแปลง สวนยาง โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมีที่จะส่งผลกระทบต่อดิน และสิ่งแวดล้อม ในระยะยาว

๖. การบริหารจัดการระบบน้ำโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์ สำหรับใช้รดน้ำ ในสวนป่าและพืชอาหารที่ปลูกร่วมในสวนยางพารา การจัดหาแหล่งน้ำที่เพียงพอ เช่น การขุดสระ ทำให้มีน้ำไว้ใช้เพียงพอสำหรับไม้ป่าและพืชเกษตรในฤดูแล้ง โดยเฉพาะไม้จำปาป่า ที่มีจะยืนต้นตาย หากมีภาวะการขาดน้ำในปีที่ประสบปัญหา ฤดูแล้งยาวนาน

นายสมศักดิ์ ปัญญาวิชา

เกษตรกรจากจังหวัดเชียงราย เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๒

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๖๑ ปี

การศึกษาสูงสุด : ศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ
ระดับที่ ๔ (ประโยคมัธยมศึกษา)

อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๔๔ หมู่ที่ ๓

ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย

จังหวัดเชียงราย รหัสไปรษณีย์ ๕๗๒๑๐

โทรศัพท์ : ๐๖ ๒๕๓๒ ๓๕๕๕

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : โฉนดที่ดิน และ ส.ป.ก. ๕-๐๑ ค

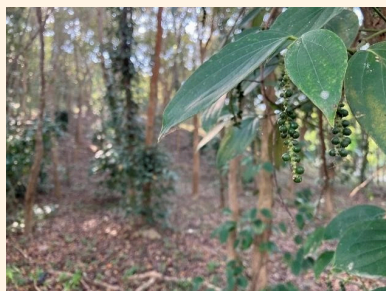
พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : จำนวน ๕ แปลง รวม ๓๐-๓-๒๔ ไร่ รูปแบบการปลูก :
เชิงเดี่ยว ผสมผสาน และวนเกษตร

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านช่องลม หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนศิลา อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๙-๑-๕๐ ไร่ ปลูกสัก ปี ๒๕๔๒ เป็นไม้หลัก โดยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจกับกรมป่าไม้ โดยปลูกไม้ชนิดอื่นๆ เพิ่มเติม และทดแทนต้นสักที่ตัดไป ในปี ๒๕๖๓ ได้แก่ ไผ่ขางหม่น พะยุงไทย พะยุงไหล่ลำ ประดู่ป่า ชิงชัน อะราง มะขามป้อม
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๑๑-๐-๓๙ ไร่ ปลูกพะยุง ปี ๒๕๖๓ เป็นไม้หลัก และปลูกต้นยางนา เสริมทดแทนต้นพะยุง ส่วนพื้นล่างปลูกพืชสมุนไพร ได้แก่ ชิง ข่า ขมิ้น กระชาย และโพล
- แปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๒-๐-๑๙ ไร่ ปลูกพะยุง ปี ๒๕๕๓ และพืชเกษตร ได้แก่ โกโก้ กาแฟ ตามขอบแปลงและระหว่างแถวต้นพะยุง
- แปลงที่ ๔ เนื้อที่ ๘-๑-๒๐ ไร่ ปลูกพะยุง ปี ๒๕๕๓ และแบ่งพื้นที่ปลูกยูคาลิปตัส ปี ๒๕๖๔ โดยเข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็วเพื่ออุตสาหกรรม กับกรมป่าไม้

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

จากประสบการณ์ที่เคยทำงานด้านเพาะชำเพาะชำกล้าไม้กับกรมป่าไม้ (เรือนเพาะชำกล้าไม้แม่กกผิงขวา) เมื่อปี ๒๕๒๑-๒๕๒๔ และได้รับการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ประกอบกับมีความสนใจและพยายามศึกษาหาข้อมูลเกี่ยวกับการไม้เศรษฐกิจมาอย่างต่อเนื่อง ทำให้มีความคิดริเริ่มที่จะหาวิธีการลดต้นทุนและเพิ่มผลผลิตของสวนป่าให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการคัดเลือกชนิดไม้ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และเป็นไม้ที่มีมูลค่าสูง การคัดเลือกแม่ไม้สายพันธุ์ดี เพื่อเก็บเมล็ดไว้เพาะชำกล้าไม้ปลูกในสวนป่า การจัดการเมล็ดไม้และการเพาะชำกล้าไม้ รวมถึงการคิดค้นแยกเมล็ดพะยุง ซึ่งเป็นไม้หลักของสวนป่านอกจากนี้ ยังมีการใช้ประโยชน์พื้นที่เต็มศักยภาพ ทั้งการปลูกเติมแปลงและผสมผสานโดยแบ่งสัดส่วนพื้นที่ปลูก รวมถึงวนเกษตรที่ปลูกร่วมกับไม้ผล พืชเกษตร และสมุนไพร ซึ่งเกษตรกรได้ปลูกสวนป่าในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป และได้เข้าร่วมโครงการส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจกับกรมป่าไม้ ในปี ๒๕๕๒ และโครงการส่งเสริมการปลูกไม้โตเร็วเพื่ออุตสาหกรรม ในปี ๒๕๖๔

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการปลูกสวนป่า พื้นที่เดิมเป็นโคกเนินดินศิลาแลง แข็งแข็ง และขาดน้ำในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงเป็นทุ่งนามาก่อน เกษตรกรจึงได้ดำเนินการไถพรวนปรับระดับดิน และบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุจากซากใบไม้ในพื้นที่ร่วมกับการใช้น้ำหมักเพื่อเพิ่มจุลินทรีย์ในดิน การขุดขยายบ่อน้ำไกล่แปลงสวนป่า เพื่อกักเก็บน้ำไว้ใช้หลังฤดูฝน รวมถึงการเลือกฤดูกาลปลูกที่เหมาะสมในช่วงเดือนมิถุนายน อีกทั้งมีการป้องกันไฟฟ้า โดยจัดทำแนวกันไฟในช่วงฤดูแล้ง และกำจัดปริมาณเศษใบไม้และวัชพืชที่เป็นเชื้อเพลิงในสวนป่า นอกจากนี้ ยังได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการปลูกสวนป่าจากสื่อออนไลน์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเครือข่ายเกษตรกรผ่านการเข้าร่วมกิจกรรมและการศึกษาดูงานต่าง ๆ

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

จากการปลูกสวนป่าเมื่อปี ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน (ปี ๒๕๖๗) รวม ๒๕ ปี เกษตรกรได้มีการจัดการสวนป่าตามหลักวนวัฒนวิธีและบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตที่ดี มีสภาพที่สมบูรณ์ โรคและแมลงรบกวนน้อยมาก สวนป่ามีกำลังผลิตที่เหมาะสมกับชนิดไม้และมีคุณภาพดี ไม้ที่ปลูกมีหลากหลายชนิดและหลายชั้นอายุ ทำให้สามารถอำนวยประโยชน์ในการใช้สอย และสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ทั้งไม้ที่อยู่ในกระแสนตามความต้องการของตลาด และมีแนวโน้มให้ผลตอบแทนที่ดีในอนาคต เช่น ไม้ในสกุล *Dalbergia* และ *Pterocarpus* รวมถึงไม้ นอกกระแสนที่มีการใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เช่น สัก ยูคาลิปตัส อะราง และฟาง

ความยั่งยืนในอาชีพ

ตั้งแต่เกษตรกรเริ่มปลูกไม้สัก ในปี ๒๕๔๒ ได้ใช้ระยะเวลาเพียง ๑๐ ปี ก็สามารถตัดไม้ออกเพื่อนำมาใช้สร้างบ้านอยู่อาศัยและร้านค้าของตนเองได้ โดยคิดเป็นมูลค่า ๕๐,๐๐๐ บาท (๕๐ ตัน) และหากคิดมูลค่าผลผลิตจากสวนป่าทางตรง ทั้งไม้ก่อน ไม้แปรรูป ผลผลิตถ่านไม้ และไม้ล้อย่อม ตั้งแต่ปี ๒๕๕๒ จนถึงปัจจุบัน สูงถึง ๓๙๕,๐๐๐ บาท และมีรายได้จากผลผลิตอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องจากการปลูกสวนป่า เช่น การจำหน่ายกล้าไม้ ถ่านไม้ สมุนไพร น้ำผึ้ง หน่อไม้ คิดเป็นมูลค่าประมาณ ๑๙๗,๕๐๐ บาท/ปี ซึ่งเกษตรกรสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตจากสวนป่าทั้งทางตรงและทางอ้อมได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะต้นพะยูนที่ขายเป็นไม้ล้อย่อม สร้างผลตอบแทนได้ในช่วงอายุสั้น ๆ โดยไม่ต้องรอให้ถึงอายุรอบตัดฟันจริง สามารถนำออกจำหน่ายได้ตลอดเวลาตามขนาดที่ลูกค้าต้องการ นอกจากนี้ เกษตรกรยังมีแผนที่จะปลูกไม้เศรษฐกิจชนิดอื่น ๆ เพิ่มเติม เช่น พะยูนเวียดนาม ตะเคียนทอง หรือกฤษณาสายพันธุ์พื้นเมือง ซึ่งไม้เหล่านี้ยังคงเป็นที่ต้องการของตลาดทั้งภายในประเทศและนอกประเทศอยู่มาก รวมถึงไม้ท้องถิ่นบางชนิด เช่น

นางพญาเสือโคร่ง ก็ได้ทดลองปลูกเพื่อศึกษาวิจัย การใช้ประโยชน์อย่างอื่นนอกเหนือจากการใช้เป็นไม้ดอกสวยงาม อีกทั้งมีการเตรียมการศึกษา เพื่อขอรับการประเมินความสามารถในการกักเก็บก๊าซเรือนกระจกผ่านการปลูกต้นไม้ ภายใต้โครงการ Less ขององค์การบริหารก๊าซเรือนกระจก และหาแนวทางความเป็นไปได้ในการขายคาร์บอนเครดิตต่อไป

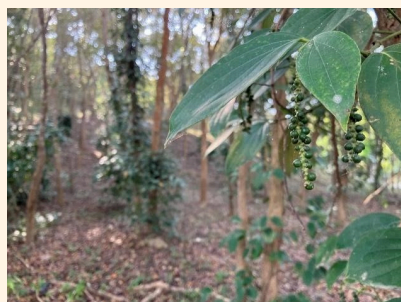
บทเรียนของความสำเ็จ

นายสมศักดิ์ ปัญญาวิชา นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชน และเพื่อนเกษตรกรที่สนใจในการปลูกสวนป่าได้ปฏิบัติตามทั้งการปลูกสวนป่าเชิงเดี่ยว ผสมผสาน และวนเกษตร อีกทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้และประสบการณ์ด้านการปลูกสวนป่า และด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้ที่สนใจ ตลอดจนใช้สวนป่าของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ และศึกษาดูงาน เกี่ยวกับการปลูกสวนป่า การใช้ประโยชน์จากสวนป่า การบุดไม้ล้อม การเพาะชำกล้าไม้ การจัดการแมลงศัตรูป่าไม้ การทำน้ำหมักชีวภาพและการเผาถ่าน เป็นต้น นอกจากนี้ เกษตรกรเคยดำรงตำแหน่งเป็น ผู้ใหญ่บ้านช่องลม ตั้งแต่ปี ๒๕๕๙-๒๕๖๖ อีกทั้งมีตำแหน่งต่าง ๆ เกี่ยวกับเครือข่ายป่าชุมชน จึงมีบทบาทสำคัญในการร่วมกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นแบบอย่างที่ดีให้ชุมชนได้ปฏิบัติตามต่อไป

หลักคิดในการทำงาน

“ปลูกต้นไม้ มีแต่ได้ ไม่มีเสีย มันยอมให้ประโยชน์แก่เราไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง อย่างแน่นอน ปลูกตอนนี้จะได้ไม่เสียโอกาสในวันข้างหน้า ค่อย ๆ ศึกษาและทดลอง ปลูกน้อย ๆ ไปก่อน ถ้าเห็นว่าดีแล้วค่อยปลูกขยายเพิ่ม โดยเฉพาะไม้พะยุง ที่ให้ผลตอบแทนได้อย่างมาก ทั้งขายเป็นไม้ท่อน ไม้แปรรูป ขูดขายเป็นไม้ลื้อม หรือจะทำเป็นผลิตภัณฑ์สวย ๆ เพิ่มมูลค่าก่อนเอาไปขายก็ได้ทั้งนั้น” และลงมือปลูกสวนป่าแล้วจะต้องได้ผลผลิตที่คุ้มค่า (Productivity) ยั่งยืนถาวร (Sustainability) เกษตรกรในพื้นที่ยอมรับและทำตามได้ (Adaptability)”

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทนลงมือทำงานประสบความสำเร็จในอาชีพปลูกสวนป่า พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดให้กับบุคคลในพื้นที่ ที่มีความสนใจในการปลูกสวนป่า

๒. มีความคิดริเริ่มในการศึกษาหาความรู้และนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาประยุกต์ใช้ในส่วนป่า การศึกษาชนิดไม้เศรษฐกิจเพื่อคัดเลือกปลูกในส่วนป่าความเหมาะสมกับพื้นที่ มีมูลค่าสูงและตลาดต้องการ (ทั้งในและต่างประเทศ) ให้ผลตอบแทนยาวนานหลายช่วงระยะเวลา หาเมล็ดหรือกล้าไม้ได้ง่าย และกฎหมายรองรับ (ทั้งในปัจจุบันและอนาคต)

๓. มีการบูรณาการในการใช้ประโยชน์พื้นที่อย่างเต็มศักยภาพ ครอบคลุมรูปแบบการปลูกป่าเพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์และได้รับผลตอบแทนจากสวนป่าอย่างคุ้มค่าทุกช่วงระยะเวลา เพื่อให้การปลูกป่าเป็นป่าที่มีคุณภาพโดยตอบสนองกับเป้าหมายและตรงกับความต้องการ จึงมีการเตรียมการวางแผนที่ดี ตั้งแต่เริ่มมีการปลูกสร้างสวนป่า

๔. มีการจัดการสวนป่าให้มีกำลังการผลิตที่เหมาะสมกับชนิดไม้ คุณภาพของพื้นที่ (Site Quality) และมีไม้หลายช่วงชั้นอายุ ทำให้สามารถอำนวยประโยชน์ในการใช้สอยและสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้อย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ โดยมีการปลูกทดแทนไม้ที่ตัดไปขาย หรือตัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ เช่น เป็นวัสดุในการก่อสร้างบ้านเรือนหรือสำหรับทำเชื้อเพลิงและเผาถ่าน

๕. มีการจัดการสวนป่าตามหลักวนวัฒนวิธีและได้รับการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตที่ดี มีสภาพที่สมบูรณ์ รวมถึงการจัดการแมลงศัตรูป่าไม้ ทำให้เกิดโรคและแมลงรบกวนน้อยมาก

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การบริหารจัดการพื้นที่ให้สามารถใช้ประโยชน์พื้นที่ได้เต็มศักยภาพ โดยการปลูกสวนป่าในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งเชิงเดี่ยว ผสมผสาน และวนเกษตร ทำให้สามารถใช้ประโยชน์และได้รับผลตอบแทนคุ้มค่าทุกช่วงระยะเวลา

๒. การคัดเลือกชนิดไม้เพื่อปลูกในสวนป่า จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่เป็นไม้ที่มีมูลค่าสูงและตลาดต้องการทั้งในประเทศและต่างประเทศ ให้ผลตอบแทนยาวนานหลายช่วงเวลา สามารถหาเมล็ดหรือกล้าไม้ได้ง่าย และมีกฎหมายรองรับทั้งในปัจจุบันและอนาคต

๓. การคัดเลือกไม้ไม่สายพันธุ์ดี จะสามารถทนทานต่อโรคและแมลง ความแห้งแล้ง และมีความสามารถในการให้ผลผลิตที่สูง

๔. การจัดการเมล็ดไม้และการเพาะชำกล้าไม้ ได้คิดค้นวิธีการจัดการเมล็ดไม้ โดยนำเครื่องบดกาแฟเก่ามาประยุกต์เป็นเครื่องแยกเมล็ดพะยุง เพื่อเพิ่มความสะดวกและประหยัดเวลาในการแกะเมล็ดพะยุงซึ่งมีขนาดเล็ก การเพาะผลประดู่เพื่อทำจัดส่วนที่ไม่ต้องการและทำให้เมล็ดงอกได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีการจัดการดังกล่าว เป็นวิธีที่ง่าย สะดวก และรวดเร็ว ตลอดจนสามารถผลิตกล้าไม้ที่มีคุณภาพในปริมาณที่ต้องการ รวมถึงลดค่าใช้จ่ายในการซื้อเมล็ดและกล้าไม้

๕. การจัดการแมลงศัตรูป่าไม้ ได้หาวิธีป้องกันและแก้ไขปัญห เช่น การใช้ยาจุณ (ใบยาสูบผสมเหล้า) ฉีดไล่ด้วงเจาะลำต้นพะยุง การใช้น้ำหมักชีวภาพจากสมุนไพรหรือน้ำส้มคว้นไม้พ่นไล่แมลงที่ทำลายใบ ดอกและผล โดยเฉพาะในช่วงที่กล้าไม้อายุ ๑ - ๓ ปี

นายนิราช ดีโนนโพธิ์

เกษตรกรจากจังหวัดขอนแก่น เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชนะเลิศ อันดับที่ ๓

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๖๒ ปี

การศึกษาสูงสุด : ปริญญาตรี

อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๑๖๓ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลโนนทอง
อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น รหัสไปรษณีย์
๔๐๒๑๐

โทรศัพท์ : ๐๘ ๙๖๑๘ ๗๕๖๘

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : โฉนดที่ดิน

พื้นที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : จำนวน ๓ แปลง รวม ๓๒ ไร่

รูปแบบการปลูก : เชิงเดี่ยว และผสมผสาน

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านโนนทอง หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๒๐ ตำบลโนนทอง อำเภอหนองเรือ
จังหวัดขอนแก่น

รายละเอียดของสวนป่า

- แปลงที่ ๑ เนื้อที่ ๖ ไร่ ปลูกสัก ปี ๒๕๕๑
- แปลงที่ ๒ เนื้อที่ ๑๖ ไร่ ปลูกยางนา ไฟ
ปี ๒๕๖๐
- แปลงที่ ๓ เนื้อที่ ๑๐ ไร่ ปลูกสัก ประดู่ ยางนา
ปี ๒๕๖๒ โดยเข้าร่วมโครงการกับกรมป่าไม้
(โครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ
สังคมและสิ่งแวดล้อม ระยะที่ ๒)

ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

เมื่อปี ๒๕๕๑ ได้ไปศึกษาดูงานที่สวนป่าดงลาน ได้เห็นต้นสักมีการเจริญเติบโตดีและมีลำต้นสมบูรณ์สวยงาม จึงเริ่มสนใจการปลูกสวนป่า โดยมีแนวคิดว่าการปลูกต้นไม้ คือ การคืนธรรมชาติให้แก่แผ่นดิน ซึ่งต้นไม้ที่ปลูกจะมีมูลค่าเพิ่มทุกวัน อีกทั้งสามารถเป็นมรดกให้ลูกหลานได้นอกจากนี้ สภาพพื้นที่ทำการเกษตรมีความแห้งแล้ง หากทำเกษตรเชิงเดี่ยวต่อไปจะได้ผลผลิตไม่เต็มที่ อีกทั้งปัญหาดินเสื่อมสภาพ ขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงตัดสินใจเริ่มปลูกสวนป่า เนื้อที่ ๖ ไร่ ซึ่งในช่วงแรกก็มีเสียงวิจารณ์จากชาวบ้านที่ไม่เห็นด้วยในการนำที่ดินมาปลูกสวนป่า แต่เกษตรกรก็ไม่ล้มเลิกความตั้งใจ และได้รื้อมนำศาสตร์พระราชามาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินงานในที่ดินของตนเอง พร้อมทั้งต่อขยายพื้นที่การปลูกเพิ่มเติม และบูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้มีการปลูกพืชหลากหลายระดับ โดยพืชเกษตรควบคู่กับการปลูกไม้เศรษฐกิจ และปลูกพืชคลุมดินร่วมด้วย

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เดิมสภาพพื้นที่ที่มีความแห้งแล้ง ขาดแคลนน้ำ และดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อภารกิจเจริญเติบโตของต้นไม้ เกษตรกรจึงได้ขุดแหล่งน้ำและออกแบบระบบหมุนเวียนน้ำภายในสวนของตนเอง โดยทำการขุดคลองหมุนเวียนน้ำเป็นแนวยาวให้น้ำไหลถึงทะลุกัน และไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ โดยใช้ลมธรรมชาติกระตุ้นการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไม่เน่าเสีย มีการแก้ไขดินเลวด้วยการห่มดิน โดยนำวัสดุทางการเกษตรมาคลุมดิน เช่น เศษใบไม้ เศษหญ้าแห้ง หรือเศษต่าง ๆ ของพืชที่ไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ซึ่งเกษตรกรได้อนุญาตให้คนในชุมชนสามารถนำมาทิ้งภายในสวนป่าของตนเอง เพื่อที่จะได้นำมาใช้คลุมดินอีกต่อหนึ่ง รวมถึงการตัดต้นกล้วยซึ่งเป็นพืชอายุสั้นมาใช้คลุมดิน เพื่อเก็บรักษาความชื้นและช่วยเพิ่มอินทรียวัตถุในดิน นอกจากนี้ ได้ปลูกไผ่เพื่อเป็นแนวกันลมและเลี้ยงวัวเพื่อเอามูลวัวมาทำปุ๋ยคอกใช้บำรุงต้นไม้

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ
ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

จากการเริ่มต้นปลูกสวนป่าเมื่อปี ๒๕๔๑ จนถึงปัจจุบัน (ปี ๒๕๖๗) รวม ๒๖ ปี เกษตรกรได้บำรุงดูแลรักษาและจัดการสวนป่าตามหลักวนวัฒนวิธี ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์ สามารถอำนวยความสะดวกในการใช้สอย และสร้างผลตอบแทนทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งปัจจุบันเกษตรกรได้ตัดไม้สักบางส่วน นำมาแปรรูปสร้างบ้านพักอาศัย โดยทำเป็นไม้พื้น ไม้โครงสร้าง กรุบนั่งห้อง รวมถึงทำเฟอร์นิเจอร์เครื่องใช้ในบ้านเรือน เช่น โต๊ะ ตู้ เตียง นอกจากนี้ ยังได้ขยายพื้นที่การปลูกสวนป่าเพิ่มเติม ในปี ๒๕๖๒ โดยเข้าร่วมโครงการกับกรมป่าไม้ (โครงการส่งเสริมการปลูกต้นไม้เพื่อเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ระยะที่ ๒) ซึ่งเกษตรกรได้บำรุงดูแลรักษาและจัดการสวนป่าอย่างดี ทำให้ต้นไม้มีอัตราการรอดตายสูง และมีการเจริญเติบโตดี นอกจากนี้ ในส่วนของต้นไม้สักที่ได้ตัดมาใช้ประโยชน์ เกษตรกรได้ปล่อยให้แตกหน่อ และบำรุงดูแลเพื่อให้เติบโตเป็นต้นไม้รุ่นต่อไป

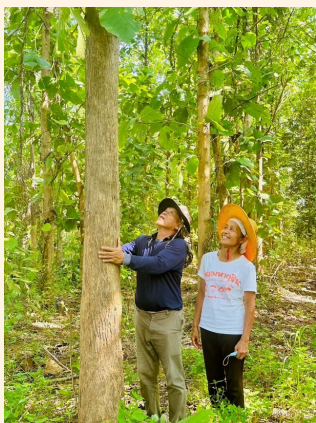
ความยั่งยืนในอาชีพ

ปัจจุบันสวนป่าของเกษตรกร นอกจากจะนำมาใช้ประโยชน์เพื่อสร้างบ้านพักของตนเองและเครื่องใช้ในบ้านเรือนแล้ว ในอนาคตจะได้มีการแปรรูปไม้ และเพิ่มมูลค่าด้วยการทำเป็นผลิตภัณฑ์ไม้ในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อจำหน่ายสร้างเป็นรายได้ให้กับครอบครัว อีกทั้งได้บูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่ ที่เป็นการต่อยอดจากการปลูกสวนป่า โดยการปลูกไม้หลากหลายระดับทั้งไม้เศรษฐกิจ พืชเกษตร และพืชคลุมดิน ซึ่งเป็นแนวทางของการบริหารจัดการพื้นที่เพื่อลดความเสี่ยงด้านอาหาร และเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างปลูกสวนป่า ด้วยโคก หนอง นา ทำให้มีผลผลิตรายวัน รายเดือน รายปี ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้นระหว่างทางที่รอให้ไม้จากสวนป่าเติบโต

บทเรียนของความสำเริ่

นายนิราช ดีเนินโพธิ์ นับได้ว่าเป็นเกษตรกรต้นแบบให้ชุมชนและผู้ทีสนใจในการปลูกสวนป่า ได้ปฏิบัติตาม อีกทั้งมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ประสบการณ์

ด้านการปลูกสวนป่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนใช้สวนป่าของตนเองเป็นแหล่งเรียนรู้ศึกษาดูงานด้านการปลูกสวนป่า รวมถึงการบริหารจัดการน้ำ และการอนุรักษ์ดิน นอกจากนี้ยังเปิดพื้นที่สวนป่าของตนเองให้เป็นสถานที่จัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ การอบรมสัมมนา แก่คนในชุมชนและผู้ทีสนใจ โดยมีกลุ่มแม่บ้านของชุมชนเป็นผู้ดูแลเรื่องอาหาร นำรายได้เข้าสู่ชุมชน อีกทั้งอนุญาตให้คน

ในชุมชนสามารถเข้ามาเก็บหาเห็ดและของป่าในสวนป่าของตนเองได้

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า ดังนี้

๑. การถ่ายทอดองค์ความรู้ ครูธรรมดาได้แค่บอกเล่า ครูทีดีจะทำเป็นตัวอย่าง แต่ครูทีดีทีสุด คือ ครูผู้สร้างแรงบันดาลใจ

๒. การปลูกต้นไม้ คือ การคืนธรรมชาติให้แก่โลกและแผ่นดิน การปลูกต้นไม้ทีมีกำไร เมื่อต้นไม้ตั้งตัวได้แล้ว จะสามารถหาเลี้ยงตัวเองได้และมีมูลค่าเพิ่มขึ้นทุกวัน อีกทั้งสามารถเป็นมรดกให้ลูกหลานได้

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่น ตั้งใจจริง อดทนลงมือทำจนประสบความสำเร็จ
๒. การบูรณาการใช้ประโยชน์พื้นที่ ด้วยการปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลายชั้นเรือนยอด เพื่อลดความเสี่ยงด้านอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างการปลูกสวนป่า
๓. การบำรุงดูแลและจัดการสวนป่าตามหลักวนวัฒนวิธี ทำให้ต้นไม้มีการเจริญเติบโตดี มีสภาพที่สมบูรณ์
๔. การบริหารจัดการน้ำโดยการออกแบบให้มีระบบหมุนเวียนน้ำภายในสวนป่า
๕. การอนุรักษ์ดินและแก้ไขดินเลว โดยการห่มดินเพื่อเก็บรักษาความชื้น และช่วยเพิ่มอินทรีวัตถุในดิน

“

การปลูกป่า

นอกจากเพื่อใช้สอยและประโยชน์ในครัวเรือนแล้ว ก็เพื่อเป็นแบบอย่างและแรงบันดาลใจให้กับคนในหมู่บ้าน เมื่อมีคณเณรเห็นและนำไปปลูกเพื่อใช้งาน จะเป็นการเพิ่มพื้นที่ป่า แม้จะคนละเล็กละน้อย แต่สามารถสร้างพื้นที่ป่าได้มหาศาลและยั่งยืน เหมือนแต่ละคนโยนหินก้อนเล็กๆ ลงในน้ำจะเกิดแรงกระเพื่อม หลายคนโยน ...แรงกระเพื่อมก็จะมาบรรจบกันเอง...

นายนิราช ตีโนนโพธิ์

”

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การบริหารจัดการพื้นที่โดยการปลูกไม้ ๕ ระดับ เพื่อการใช้ประโยชน์ที่หลากหลายมีระบบนิเวศลักษณะคล้ายป่า โดยแบ่งตามระดับความสูง ได้แก่

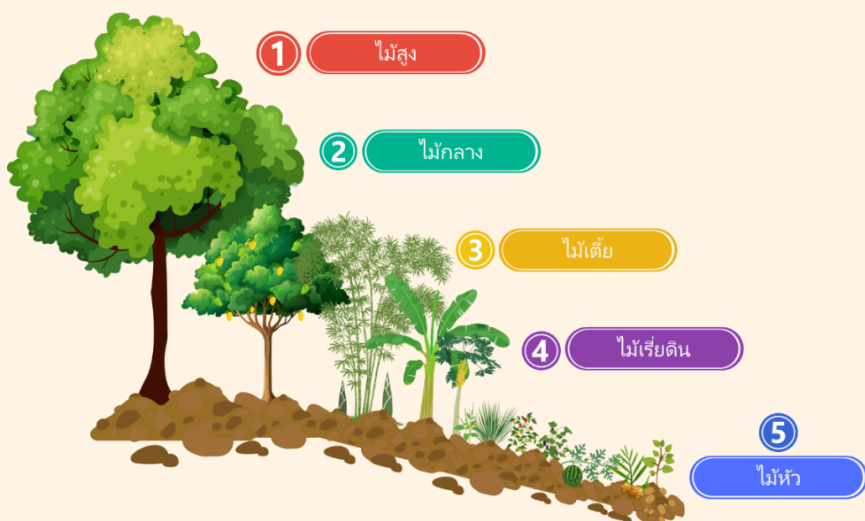
๑) ไม้สูง เป็นไม้ยืนต้น หรือไม้มรดก คือ ไม้ยืนต้น เพื่อรักษาระบบนิเวศ เช่น สัก ประดู่ ยางนา แดง

๒) ไม้กลาง คือ ไม้ที่มีความสูงรองจากไม้ยืนต้น เช่น ไผ่ กล้วย มะขาม มะพร้าว

๓) ไม้เตี้ย คือ ไม้ที่มีทรงพุ่ม เช่น กระเพรา พริก มะเขือ

๔) ไม้เลื้อยดิน คือ พืชที่ไม่สูงหรือไม้เลื้อย เช่น แดง ผักบุ้ง พืชผักต่างๆ

๕) ไม้หัว คือ พืชที่มีหัวใต้ดิน เช่น ขิง ข่า หรือการปลูกพืช ๓ บ. หรือ ๓ ประเภท ได้แก่ (๑) ไม้บำเรอ เช่น พริก มะเขือ พืชสมุนไพร เพื่อเป็นอาหารและบำรุงร่างกาย (๒) ไม้บำเหน็จ เช่น มะพร้าว กล้วย เพื่อขายผลผลิตสร้างรายได้ให้กับครอบครัว (๓) ไม้บำนาญ ได้แก่ ไม้ป่ายืนต้น เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยและให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจ รวมทั้งรักษาระบบนิเวศให้สมดุลและสมบูรณ์ รักษาเก็บคาร์บอน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ ตลอดจนเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้ในชุมชน

(๑) ไม้บำเรอ

(๒) ไม้บำเน็จ

(๓) ไม้บำนาญ

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า (ต่อ)

๒. การปลูกป่าหรือปลูกไม้หลากหลายชนิด หลากหลายชั้นเรือนยอด ช่วยทำให้ระบบนิเวศมีความสมบูรณ์ และบริหารจัดการพื้นที่แบบโคกหนองนา เป็นการต่อยอดจากการทำสวนป่า ที่ช่วยลดความเสี่ยงด้านอาหารและเสริมสร้างความมั่นคงของรายได้ระหว่างปลูกสวนป่า สามารถพึ่งพาตนเองและดำรงชีวิตอยู่ได้แม้ว่าจะเกิดภาวะวิกฤตต่าง ๆ เช่น สงคราม โรคระบาด

๓. การออกแบบระบบหมุนเวียนน้ำในสวนตนเอง โดยทำการขุดคลองหมุนเวียนน้ำ เป็นแนวยาวให้น้ำไหลถึงทะลุกัน และไหลจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ โดยใช้ลมธรรมชาติกระตุ้นการไหลของน้ำ ทำให้น้ำไม่เน่าเสีย

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า (ต่อ)

๔. การทำการเกษตรแบบ Zero Waste Agriculture เป็นการจัดการขยะทางการเกษตรในพื้นที่ให้เป็นศูนย์ โดยนำมาใช้ประโยชน์หมุนเวียนภายในสวน เช่น การกำจัดวัชพืช เศษหญ้า เศษต่าง ๆ ของพืชที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์ การตัดพืชอายุสั้น เพื่อนำมาคลุมดินและสร้างอินทรีย์วัตถุให้ดินแทนการเผา การนำมูลสัตว์ที่เลี้ยงไว้มาทำเป็นปุ๋ยคอก การสับต้นกล้วยให้เป็นอาหารปลาแทนการนำไปทิ้ง ซึ่งการทำสวนป่าได้ช่วยปรับสภาพดินและสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้กับดิน โดยไม่ต้องอาศัยปุ๋ยเคมี

นายวินัย สุวรรณไตร

เกษตรกรจากจังหวัดฉะเชิงเทรา เกษตรกรดีเด่น
รางวัลชมเชย

ข้อมูลทั่วไป

อายุ : ๖๕ ปี

การศึกษาสูงสุด : ประถมศึกษาปีที่ ๖

อยู่ปัจจุบัน : เลขที่ ๕๗ หมู่ที่ ๘

ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว

จังหวัดฉะเชิงเทรา รหัสไปรษณีย์ ๒๔๑๙๐

โทรศัพท์ : ๐๘ ๒๖๘๔ ๖๙๙๑

ข้อมูลสวนป่า

ประเภทเอกสารที่ดิน : ส.ป.ก. ๔-๐๑

เนื้อที่ปลูกสวนป่าทั้งหมด : จำนวน ๑ แปลง รวม ๒๑-๐-๑๓ ไร่

รูปแบบการปลูก : วนเกษตร

ที่ตั้งสวนป่า : บ้านหลุมมะขาม หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว
จังหวัดฉะเชิงเทรา

รายละเอียดของสวนป่า

เกษตรกรเริ่มปลูกสวนป่าปี ๒๕๔๑ ในรูปแบบวนเกษตร โดยแบ่งชนิดไม้ที่ปลูกตามชั้นเรือนยอดออกเป็น เรือนยอดชั้นบน ได้แก่ มะค่า ยางนา มะพอกแดง ตะเคียน พะยูง นนทรี เหียง ทิ้งถ่อน มะฮอกกานี สมอพิเภก สัก ฯลฯ เรือนยอดชั้นรอง ได้แก่ กระจับปี่เทพา กฤษณา สีเสียด มะกล่ำตาไก่ ฯลฯ เรือนยอดชั้นไม้พุ่ม ได้แก่ รวงผึ้ง ชันทองพยับขาว มะกา ฯลฯ เรือนยอดชั้นพื้นดิน ได้แก่ ตีปลาถึง ข่อยดำ ไพล ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีไม้เถา ไม้ผล และไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ไม้ตง ไม้รวก ไม้ชางนวล ฯลฯ

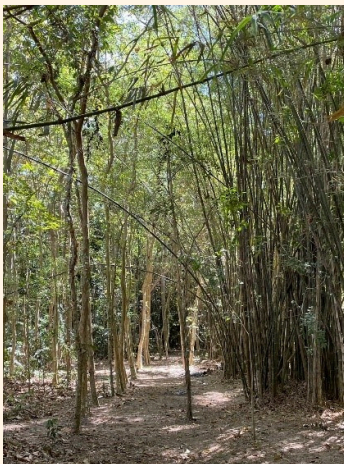
ความคิดริเริ่มในการปลูกสวนป่า

เริ่มต้นจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวซึ่งเป็นพืชล้มลุก ได้แก่ มันสำปะหลัง อ้อย แต่ประสบกับปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ครอบครัวไม่มีเงินเหลือเก็บและมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ทำให้ในช่วงประมาณปี ๒๕๔๐ มีความคิดริเริ่มที่จะหาวิธีการแก้ไขวิกฤตที่เกิดขึ้นในชีวิต จึงได้ไปศึกษาเรียนรู้วิธีการทำเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง กับ นายวิบูลย์ เข็มเฉลิม หรือที่หลายคนเรียกว่า "ผู้ใหญ่วิบูลย์" โดยหันมาปลูกไม้ยืนต้น ไม้เศรษฐกิจ ผลไม้ และพืชสมุนไพร เน้นการใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มี โดยการนำมาแปรรูปใช้สอยภายในครอบครัว ถ้าหากมีเหลือจึงจำหน่ายสร้างเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

ความพยายามฟันฝ่าอุปสรรค

เนื่องจากเกษตรกรเคยทำแต่การเกษตรเชิงเดี่ยวมาตลอดระยะเวลา ๒๐ ปี รวมถึงไม่มีประสบการณ์ และความรู้ในการทำวนเกษตรมาก่อน จึงเกิดการเปรียบเทียบกับเกษตรกรที่ปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่อยู่ข้างเคียง ซึ่งจะมีรายได้เห็นชัดเจนในปีแรกที่ปลูก ทำให้ในช่วงแรกๆ ขาดความมั่นใจ และไม่กล้าลงมือทำได้พยายามหาเครือข่ายที่เป็นแนวร่วมในการทำวนเกษตร แต่ก็ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือจากเพื่อนเกษตรกรเท่าที่ควร อีกทั้งในช่วงแรกยังไม่มีแหล่งน้ำที่เพียงพอ จึงต้องอาศัยความอดทน มุ่งมั่นในการฟันฝ่าอุปสรรคต่าง ๆ รวมถึงการลองผิด ลองถูก และหาความรู้จากการเข้าร่วมอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรต่าง ๆ แล้วนำกลับมาลงมือทำด้วยตนเองเพื่อให้เกิดความชำนาญ และประสบผลสำเร็จจริง

ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า และความยั่งยืนในอาชีพ ผลงานความสำเร็จในการปลูกสวนป่า

ต้นไม้ในสวนป่ามีการเจริญเติบโตเป็นอย่างดี ลำต้นมีความสมบูรณ์ มีลูกไม้ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและเติบโตเป็นไม้ใหญ่ที่สมบูรณ์แข็งแรงโดยไม่ต้องลงมือปลูกด้วยตัวเอง ต้นไม้ปราศจากโรคและแมลงมารบกวน ทำให้มีต้นไม้เพิ่มขึ้นในแปลงสวนป่าจำนวนมาก และไม่ได้มีลักษณะการปลูกที่แน่นอน ทำให้มีสภาพคล้ายป่าตามธรรมชาติที่มีความอุดมสมบูรณ์ และมีต้นไม้ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ใช้สอย รวมถึงแปรรูปทำเป็นผลิตภัณฑ์ไม้ต่าง ๆ อีกทั้งยังเพาะกล้าไม้ที่เกิดจากสวนป่าได้อีกด้วย และสามารถนำส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้มาแปรรูปเป็นยาสมุนไพรได้อีกหลายประเภท โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ และชุมชนในการแปรรูปสมุนไพร ซึ่งจากการทำงานที่สำเร็จผลเป็นรูปธรรม จึงทำให้เกิดเป็นเครือข่ายการปลูกสวนป่าในรูปแบบวนเกษตรในท้องที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เนื้อที่ ประมาณ ๑,๐๐๐ ไร่ โดยมีเป้าหมายการสร้างเครือข่ายอยู่ที่ ๓,๐๐๐ ไร่

ความยั่งยืนในอาชีพ

ตั้งแต่เกษตรกรเริ่มทำวนเกษตร ในปี ๒๕๕๑ จนถึงปัจจุบัน ปี ๒๕๖๗ (รวมระยะเวลา ๒๖ ปี) สามารถใช้ประโยชน์จากสวนป่าที่ปลูกได้อย่างต่อเนื่อง

และหลากหลาย ทั้งการใช้ประโยชน์เนื้อไม้ ทำที่ปักอาศัย การนำมาทำเป็นอาหาร ยารักษาโรค เผาถ่านเป็นเชื้อเพลิง ต้นไม้ที่ปลูกหรือเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติก็สามารถนำไปเข้าโครงการธนาคารต้นไม้ และในอนาคตลูกหลานยังสามารถดำเนินกิจการต่อได้ เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนสามารถพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านวนเกษตรให้แก่ผู้สนใจ เพื่อนำไปต่อยอดเป็นการสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง และสามารถ

พึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ ซึ่งการปลูกสวนป่าในรูปแบบวนเกษตรนี้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้ประมาณ ๓๓๗,๕๐๐ บาท /ปี ซึ่งรายได้หลักส่วนใหญ่จะมาจากการจำหน่ายสมุนไพร ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร กล้าไม้ นำส้มคว้นไม้ รวมถึงการเป็นวิทยากรบรรยายให้ความรู้

บทเรียนของความสำเ็จ

นายวินัย สุวรรณไตร เป็นเกษตรกรต้นแบบที่เป็นผู้ลงมือปลูกสวนป่า และสามารถต่อยอดจนประสบความสำเร็จ สามารถเป็นแบบอย่างให้แก่ชุมชน และประชาชนทั่วไปที่สนใจในการ ปลูกสวนป่าในรูปแบบวนเกษตร ได้ปฏิบัติตาม นอกจากนี้แล้วยังเป็นผู้นำชุมชนไม่มีค่า ธนาคาร ต้นไม้บ้านหลุมมะขาม จังหวัด ฉะเชิงเทรา และได้รับรางวัลจาก สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปัจจุบันแปลงสวนป่าของเกษตรกร ได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับหน่วยงานทั้งภาคราชการ เอกชน ตลอดจน ประชาชนผู้สนใจ รวมทั้งเครือข่ายได้มาแบ่งปันประสบการณ์ แลกเปลี่ยนความรู้ รวมถึงข่าวสาร และการลงมือปฏิบัติที่สามารถทำได้จริง จนสามารถสร้างรายได้ เลี้ยงครอบครัวให้มีความมั่นคงต่อไป

หลักคิดในการทำงาน

เกษตรกรมีหลักคิดที่สำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการปลูกสวนป่า คือ ปลูกสวนป่าแบบวนเกษตร ปลูกต้นไม้ทุกอย่างทั้งไม้ป่าหายากและพืชสมุนไพร เช่น ยางนา ตะเคียน ประดู่ มะค่าโมง มะค่าแต้ ตะแบก พะยอม ช่อย ฝางเสน และได้ยึดหลักตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ร.๙ ในการดำรงชีวิต และเป็นแบบอย่างให้คนในชุมชน จนได้รับยกย่องให้เป็น วิทยากรถ่ายทอดความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเก็บพืชผล

หลักคิดในการทำงาน (ต่อ)

จากสวนป่าของตนเอง มาดัดแปลง หรือแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ตัวอย่างการแปรรูป เช่น ลูกมะกรูด นำมาทำเป็นยาสระผม ต้นข่อยนำมาทำเป็นยาสีฟัน มะขาม นำมาแปรรูปเป็นสบู่และครีม สบู่ดำ นำมาสกัดทำน้ำมันไบโอดีเซล การนำไผ่จืดและแก่นต้นฝางเสนนำมาต้มดื่ม เป็นยาสมุนไพร บำรุงเลือด บำรุงปอดและหลอดลม กิ่งไม้นำมาเผาถ่านและทำฟืน อีกทั้งเนื้อไม้สามารถนำมาสร้างที่พักอาศัย สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยใช้ประโยชน์จากสวนป่ามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

๑. มีความมุ่งมั่นตั้งใจ กล้าที่จะลองทำในสิ่งที่ไม่เคยทำ เรียนรู้และพัฒนาอยู่เสมอ

๒. การศึกษาหาความรู้ ศึกษาดูงาน และเรียนรู้จากประสบการณ์จริงของตนเอง ลองผิด ลองถูก เกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ จนนำไปสู่ความสำเร็จ

๓. ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมองการณ์ไกล พร้อมทั้งมีการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ผู้ที่สนใจนำไปปรับใช้และถ่ายทอดองค์ความรู้ที่ได้สั่งสมไว้ให้คงอยู่ต่อไป

๔. การรู้จักที่จะต่อยอดและพัฒนาไปสู่การทำธุรกิจผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร

องค์ความรู้จากการทำสวนป่า

๑. การถ่ายทอดความรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการเก็บพืชผลจากสวนป่าของตนเอง มาดัดแปลง หรือแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น

๒. การนำเศษใบไม้มาผสมทำเป็นดินเกษตรเพิ่มมูลค่าให้กับเศษใบไม้หรือวัชพืชที่ไม่ใช้ประโยชน์

๓. การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ในการอบ/ตากสมุนไพร เพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

๔. มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ของเครือข่ายทุกวัน ที่ ๑๘ ของทุกเดือน โดยจะมีการสนับสนุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ทั้งในด้านองค์ความรู้ และอุปกรณ์ในการบรรจุภัณฑ์สินค้าจากสมุนไพรต่าง ๆ เพื่อร่วมกันพัฒนาให้มีคุณภาพที่ดีมากยิ่งขึ้น

4 ปัจจัย ความสำเร็จต่อ อาชีพปลูกสวนป่า

- 1**

คุณสมบัติส่วนบุคคล

 - มีความอดทน มุ่งมั่นตั้งใจจริง
 - ประสบการณ์ : การลองผิดลองถูก และการศึกษา
 - งานผู้ที่ประสบความสำเร็จ
 - มีแนวคิด และมีการวางแผนที่ดี รู้จักการพัฒนาต่อยอด
 - มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้
 - ร่วมกับการปลูกสวนป่า
 - มีจิตสาธารณะ สัมพันธ์ในตรี ถ่ายทอดให้กับบุคคล
 - ในพื้นที่
- 2**

องค์ความรู้ทางวิชาการ

 - การปลูก การบำรุงรักษา และการจัดการสวนป่า
 - การเลือกกล้าไม้สายพันธุ์ดี
 - การใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการบริหารจัดการ
 - การพัฒนามาตรฐานคุณภาพการผลิต
 - ภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 3**

พื้นที่

 - สิ่งแวดล้อม : ไฟป่า แคมป์ ปริมาณน้ำฝน
 - การบริหารจัดการระบบน้ำที่ดี
 - ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
 - ชนิดไม้ที่เหมาะสมต่อพื้นที่ปลูก และเป็นที่ต้องการของตลาด
 - เส้นทางคมนาคม : สะดวก และมีระยะห่างจากแหล่งรับซื้อไม่เกิน 50 กิโลเมตร เสียค่า
 - ใช้ยาน้อยในการขนส่งวัตถุดิบไปยังโรงงาน
- 4**

ปัจจัยเสริม

 1. นโยบายการสนับสนุนและบริการจากภาครัฐ
 - ด้านวิชาการ
 - ด้านเงินสนับสนุน
 - ด้านกล้าไม้
 - การอำนวยความสะดวกเรื่องระเบียบและข้อกฎหมาย
 2. ด้านเศรษฐกิจและการตลาด
 3. ด้านสังคมและแรงงาน

ประสบความสำเร็จ

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๑	นายจรัส ทองนาค	๒๕๓๐	๙๙ ตำบลหนองไม้แก่น อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๑๙๐
๒	นายทองอินทร์ ราศรี	๒๕๓๒	๑๐๐ หมู่ที่ ๖ ตำบลลาดกระทิง อำเภอสนามชัยเขต จังหวัดฉะเชิงเทรา ๒๔๑๖๐
๓	นายสุรธินันท์ ประัญพุกฤทธิ์	๒๕๓๔	๓๔ บ้านปากช่อง ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๔	นายสมศักดิ์ บุตรปรารมณ	๒๕๓๖	๑๗ หมู่ที่ ๒ ตำบลหัวหวาย อำเภอตากสิน จังหวัดนครสวรรค์ ๖๐๑๔๐
๕	นายพูลศักดิ์ ธนะปุระ	๒๕๓๗	๑๓๙ ตำบลแก้งไม้ อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ๔๓๖๖๐
๖	นายธวัชชัย รูปมงคล	๒๕๓๘	๕๗ หมู่ที่ ๗ ตำบลสระประดู่ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ ๖๗๑๓๐
๗	นายชำนาญ ภัสสร	๒๕๓๙	๒๕๓/๑ ตำบลคลองน้ำไหล อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ๖๒๑๘๐
๘	นายไสย ศักดิ์เสรีชัย	๒๕๔๐	๕๕ ตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ๗๕๑๑๐
๙	นายศรายุทธ อัครวุฒาณ	๒๕๔๑	๔๔๔/๑๔ หมู่ที่ ๑๙ ถนนบรบือ-บุรีรัมย์ ตำบลนิคม อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๑๐	นายผิน สำราญพันธ์	๒๕๔๒	๒๔ หมู่ที่ ๓ ตำบลดอนคา อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ๗๒๑๖๐
๑๑	นายบุญเพ็ญ นวลฉวี	๒๕๔๓	๑๐ หมู่ ๑ ตำบลศิลาทิพย์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี ๑๕๑๓๐
๑๒	นายอาทิตย์ ดรุณเดช	๒๕๔๔	๙๗/๑ ตำบลชะอวด อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๑๘๐

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๑๓	นายดำรงค์ ผ่องอำไพ	๒๕๔๕	๗๔/๒ ตำบลท่าเรือ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ๙๕๒๑๐
๑๔	นายประจวบ นิกร	๒๕๕๖	๑๓๑๑/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลทับคล้อ อำเภอกับคล้อ จังหวัดพิจิตร ๙๕๒๑๐
๑๕	นายบำรุงพงษ์ ฟองน้ำ	๒๕๔๗	๒ หมู่ที่ ๓ ตำบลปากช่อง อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐
๑๖	นายนาวิ ปรางจโรจน์	๒๕๔๘	๑๙๔/๒ ตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๔๐
๑๗	นายสมศักดิ์ ปักเข็ม	๒๕๔๙	๑๙๔/๒ ตำบลพังตรุ อำเภอพนมทวน จังหวัดกาญจนบุรี ๗๑๑๔๐
๑๘	นายประสิทธิ์ บุญชัยสุข	๒๕๕๐	๘๖ หมู่ที่ ๗ ตำบลทุ่งกระตาดพัฒนา อำเภอหนองกี่ จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๒๑๐
๑๙	นางมุกดา ขนาดสำโรง	๒๕๕๑	๓๕ หมู่ที่ ๑๒ ถนนปอแดง-มูลบน ตำบลละระเซ่หิน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๒๕๐
๒๐	นายทวน บุญส่งแท้	๒๕๕๒	๑๒๔ หมู่ที่ ๕ ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๑๖๐
๒๑	นายบัวลอย ตุ่มสุข	๒๕๕๓	๔๕/๒ หมู่ที่ ๘ ตำบลโคกสุด อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ๖๕๑๑๐
๒๒	นางวรรณภา บุรพชัยศรี	๒๕๕๔	๙ หมู่ที่ ๓ ตำบลวังทอง อำเภอโคกเจริญ จังหวัดลพบุรี ๑๕๒๕๐
๒๓	นายไพรัตน์ ชื่นศรี	๒๕๕๕	๙๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลสนามชัย อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๒๔	นายบัวพันธ์ บุญอาจ	๒๕๕๖	๖๖/๒ หมู่ที่ ๔ บ้านหนองบัวคำแสนใต้ ตำบลด่านช้าง อำเภอนากลาง จังหวัดหนองบัวลำภู ๓๙๑๗๐

ทำเนียบเกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพปลูกสวนป่า

ลำดับ	ชื่อ	ปี	ที่อยู่
๒๕	นายคำเตื่อง ภาษี	๒๕๕๗	๙๗ หมู่ที่ ๘ บ้านโนนเขวา ตำบลหัวฝาย อำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๒๖	นายสมศักดิ์ แก้วมณีทอง	๒๕๕๘	๑๑/๗๑ หมู่ที่ ๓ ตำบลแก้มอิน อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐
๒๗	นายหนูเคน กุลคำรักษ์	๒๕๕๙	๒๓๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลประโคนชัย อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๔๐
๒๘	นางพิกุล กิตติพล	๒๕๖๐	๘ หมู่ ๔ บ้านไร่จันทิ ตำบลกะเจ็ด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง ๒๑๑๐๐
๒๙	นางธวัลรัตน์ คำกลาง	๒๕๖๑	๙๑/๑ หมู่ ๖ ตำบลวังกระแจะ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ๓๐๑๓๐
๓๐	นายคำนึ่ง เจริญศิริ	๒๕๖๒	๗๗/๒ หมู่ที่ ๑๖ ตำบลชุมแสง อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ๓๑๑๕๐
๓๑	นายศิริวัฒน์ ศรีสระคู	๒๕๖๓	๑๙๙ หมู่ที่ ๔ ตำบลกำแพง อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด ๔๕๑๕๐
๓๒	นายปริญญา ดรุณศรี	๒๕๖๔	๖๐/๑ หมู่ที่ ๑ ตำบลยี่สาร อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ๗๕๑๑๐
๓๓	นายสมพร โล่ห์จินดา	๒๕๖๕	๒๐๗ หมู่ที่ ๔ ตำบลนางแล อำเภอเมืองเชียงราย จังหวัดเชียงราย ๕๗๑๐๐
๓๔	นายมนรัตน์ วิจิธนากร	๒๕๖๖	๘๖๙ หมู่ที่ ๕ ซอยรังสิต-นครนายก ๕ แขวงประทีปพิทย เขตธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๓๐
๓๕	นายสุมิตร ศรีวิสุทธิ์	๒๕๖๗	๖๓ หมู่ที่ ๑ ตำบลคลองเส อำเภอถ้ำพระนรา จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๒๖๐

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

กรมป่าไม้ ๖๑ ถ. พหลโยธิน แขวงลาดยาว
เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๕๐๐

ส่วนส่งเสริมการปลูกไม้เศรษฐกิจ
สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้

๐ ๒๕๖๑ ๔๒๙๒-๓ ต่อ ๔๔๓๖

สำนักเศรษฐกิจการป่าไม้ กรมป่าไม้